

**Коваль Т. В. – аспірант
ЖДУ імені Івана Франка (Житомир)**

СТРАХ СТАРОСТІ У ЖІНКИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Життя людини наповнене складнощами, які потрібно долати, тому часто її супроводжують страхи. Один з них пов'язаний зі старістю: "Привид старості завжди породжує в нас занепокоєння [1, 284]". Страх старості у людини перш за все пов'язаний зі страхом смерті. Як зазначає А. Морозов, страх смерті виступає основою будь-якого іншого страху [2, 70]. Окрім того, страх старості пов'язаний з такими страхами як страх бідності, хвороб та немічності, які часто віддзеркалюють положення людини похилого віку у суспільстві.

Та все ж причини виникнення страху старості у чоловіків і жінок є різними. Зокрема, для жінки особливо важливою є її зовнішня привабливість та можливість народження дітей, тобто виконання однієї з найважливіших функцій для спільноти – продовження роду. Саме тому при вихованні дівчини у неї формується, через соціальний тиск, так званий страх "старої діви", адже молоді жінки, які до певного віку не вийшли заміж, стають об'єктом насміху оточуючих. Зауважимо, що так званий граничний вік заміжжя залежить від норм конкретної спільноти. Зокрема, для європейської спостерігається його поступове збільшення. До того ж, синонімом старої діви є самотність. Саме страх самотності поєднує "стару діву" з вдовою.

За загальною тенденцією, зокрема у нашій країні, чоловіків, які доживають до старості, є значно менше, ніж жінок. Тому вдів є досить багато і рідкісним явищем стає їх повторне заміжжя. Чому? Наразі варто згадати трансформацію уявлення суспільства про роль дружини, зокрема її обов'язок перед померлим чоловіком: це шлях від вбивства дружини і поховання разом з ним до вимоги носити пожиттєвий траур, скорочення його термінів та все ж небажаного повторного заміжжя. Тобто, страх старості жінки пов'язаний передусім зі страхом самотності, оскільки вона більше, ніж чоловік, на неї приречена: "Буття жінки містить в собі думку про вдівство і підсвідому готовність до нього...[1, 306]". В цієї проблеми є, проте, ще один аспект. Як зазначалося, жінок похилого віку більше, ніж чоловіків, тобто вийти заміж повторно за чоловіка такого ж віку або старшого стає важко з об'єктивних причин. І тут варто розглянути ставлення спільноти до "нерівних шлюбів". З давніх часів воно було своєрідним: якщо чоловік був старший дружини (навіть на багато років), то це вважалося нормою, навіть схвалювалося: "... я б хотів, щоб ти закохалась в якого-небудь старого чоловіка...[3, 15]", але якщо дружина була старшою за чоловіка, то такий шлюб зазвичай засуджували. Тобто, соціальна настанова спонукає жінку до самотності.

У проблемі старості жінки є й ще один аспект. Для жінки зовнішність має досить важливе значення, відтак "культ молодості", що існує у сучасному суспільстві, торкається у більшій мірі жінок. Саме тому серед них найбільше клієнтів клінік естетичної хірургії. І часто сьогодні, на жаль, при формуванні підростаючого покоління, вихованні дітей не вистачає саме допомоги і впливу бабусь. Засоби ж масової інформації розвинутих країн, і України зокрема, нав'язують стереотип, ніби у сучасному соціумі не існує проблеми дозвілля людей похилого віку та їх впливу на підростаюче покоління, та культивують прагнення до "вічної" молодості, яке виявляється лише у підтримці ілюзії молодості тіла. Крім того, це призводить до ситуації, що люди починають соромитися свого віку: "Сьогодні зустріла "перше кохання"... Ми обидва соромилися своєї старості [4, 47]". На перший погляд банальна ситуація. Для людини ж так важливо відчувати себе молодою і тілом, і душею: бути повною сили, бажань. Однак, на сьогодні часто нехтується думка, що бути жінкою похилого віку – це вміти дарувати тепло своїм рідним. І це мистецтво, адже як зазначала Ф. Раневська: "Жінки похилого віку, за моїм спостереженням, часто не володіють мистецтвом бути старими. А з настанням старості потрібно ставати добрішим з ранку до вечора! [4, 40]". На сьогодні, сучасний український соціум (і не тільки він) не формує засобами ЗМІ, громадської думки тощо настанови активної старості і не пропонує дієві засоби до її реалізації. Що ж до ставлення до самої старості в Україні, то вважається, що жінки легше переживають настання цього віку та краще адаптуються до життя на пенсії. Причиною цього є те, що жінка, окрім основної роботи, часто багато часу приділяє домогосподарству, вона завжди виконує додаткові функції, тому при виході на пенсію має чим зайнятися. Однак, ґрунтовних експериментальних досліджень цього наразі немає. Та й спроби теоретичного аналізу цієї проблеми у вітчизняній науці і філософії теж поодинокі.

Отже, страх старості має передусім гендерний аспект, пов'язаний зі стереотипами щодо поведінки жінки у певному соціальному контексті. В основі страху старості для неї лежить, як видається, насамперед страх самотності.

Література:

1. Хамитов Н.В. Одиночество женское и мужское: Опыт вживания в проблему / Н.В. Хамитов. – "[3-е изд., доп. и перераб.]. – "М.: Издательство АСТ; Х. : Торсинг, 2004. – "444 с.
2. Морозов А. Любви и смерти: экзистенциальные аспекты / Андрей Морозов. – "К. : Видавничий дім "Слово", 2009. – "216 с.
3. Бальзак О. Тридцатилетняя женщина. Беатриса / Оноре де Бальзак; [пер. с фр.]. – "К. : Злата скриня, 1993. – "495 с.
4. Раневская Ф.Г. Старость – невежество Бога / Фаина Раневская. – "М. : АСТ: Зебра Е; Владимир: ВКТ, 2010. – "192 с.